

Natuurcompensatieprogramma Westerschelde
Voortgangsrapportage 2002

Vastgesteld door Gedeputeerde Staten van Zeeland op 3 juni 2003

Projectleider buitendijkse projecten (categorie A):
de heer R. Termaat (Rijkswaterstaat directie Zeeland)

Projectleider binnendijkse projecten (categorieën B en C):
de heer E. J. van der Meer (Dienst Landelijk Gebied namens de Provincie Zeeland)

Inhoudsopgave

Samenvatting	4
1 Inleiding	6
2 Voortgang buitendijkse projecten (categorie A)	7
2.1 Broedgebied Terneuzen (A1)	7
2.2 Bescherming Zuidgors (A2)	7
2.3 Broedgebied Hansweert (A3)	7
2.4 Veerhaven/ veerplein Kruiningen (A4/ A6)	8
2.5 Veerhaven/ veerplein Perkpolder (A5/ A7)	8
2.6 Bescherming Schor van W aarde (A8)	9
3 Voortgang binnendijkse projecten (categorie B)	10
3.1 Rammeke shoek (B1)	10
3.2 Den Inkel (B2)	10
3.3 Margarethapolder (B3)	10
3.4 Oosterzwakepolder (B4)	11
4 Voortgang kwaliteitsimpuls Natuurbeleidsplan/ kreekherstel (categorie C)	12
4.1 Prioriteitstelling	12
4.2 Grondverwerving	12
4.3 Uitvoering	12
5 Ontwikkelingen	17
5.1 Evaluatie 1998-2001	17
5.2 Ingebrekestelling	17
5.3 Nieuwe buitendijkse projecten	18
5.4 Nieuwe binnendijkse projecten	18
5.5 Versterking estuariene kwaliteit	19
6 Financiën Natuurcompensatieprogramma Westerschelde	21
6.1 Beschikbare budgetten	21
6.2 Aanvullende financiering	21
6.3 Groenfonds overeenkomsten	21
6.4 Uitgaven buitendijkse projecten	22
6.5 Uitgaven binnendijkse projecten	22

6.5	Versnelling grondverwerving categorie C-projecten	24
7	Organisatie en besluitvorming	25
7.1	Organisatie uitvoering buitendijkse projecten	25
7.2	Organisatie uitvoering binnendijkse projecten en kwaliteitsimpuls Natuurbeleidplan/ kreekherstel	25
7.3	Besluitvorming buitendijkse projecten	25
7.4	Besluitvorming binnendijkse projecten en kwaliteitsimpuls Natuurbeleidplan/ kreekherstel	25
8	Conclusies	27
8.1	Buitendijkse projecten	27
8.2	Binnendijkse projecten	27
Bijlage 1	Verschenen documenten	29
Bijlage 2a	Samenstelling van de Voortgangscommissie	33
Bijlage 2b	Samenstelling van de projectgroepen van de buitendijkse projecten	34
Bijlage 2c	Samenstelling van de Werkgroep en de Stuurgroep Natuurherstel voor de binnendijkse projecten en kwaliteitsimpuls natuurbeleidplan/ kreekherstel	35
Bijlage 3	Prioriteitsstelling projecten categorie C (kwaliteitsimpuls Natuurbeleidplan/ kreekherstel)	36
Bijlage 4	Situering projecten	37

Samenvatting

De vijf buitendijkse projecten die in de Bestuursovereenkomst zijn opgenomen zijn in zeer verschillende mate kansrijk gebleken. Van een bescherming van het Zuidgors is in 2001 afgezien, omdat er voor de natuur geen meerwaarde te bereiken was. De realisatie van een broedgebied in Terneuzen is voorlopig uitgesteld omdat de bestaande visdiveenkolonie gezondheidsproblemen vertoont, veroorzaakt door milieu-toxische stoffen. Voor de uitvoering van het project Hansweert was aanvankelijk het voornamelijk slibdepot in gedachten. Door de ongunstige kosten-batenverhouding van het plan en het beperkte lokale draagvlak is het accent verlegd op een haventje direct ten westen van het slibdepot. Ter plaatse is een bedrijventerrein gesitueerd. De voorbereidingen om daar natuurgebied te realiseren vorderen gestaag.

De veerhavens Kruiningen en Perkpolder zijn onder voorbehoud opgenomen in de Bestuursovereenkomst, later zijn de veerpleinen als nieuwe projecten toegevoegd. Voor beide gebieden zijn plannen ontwikkeld om ter plaatse schor en slik te ontwikkelen onder directe invloed van het getijde. Waardevol is dat er bij beide veerhavens aansluiting gevonden kan worden met extra binnendijkse projecten. De uitvoeringskosten om ter plaatse van de veerpleinen natuur te realiseren zijn echter hoog, terwijl het budget ontoereikend is. Daarom wordt getracht onderdelen van de uitvoering buiten het natuurcompensatieprogramma te houden.

Van de zijde van beide betrokken gemeenten bestaan er wensen die een relatie hebben tot de te ontwikkelen natuurgebieden. Zo beoogt de gemeente Reimerswaal nabij het te realiseren natuurgebied woningbouw te plegen. De gemeente Hulst (voorheen Hontenisse) denkt aan de ontwikkeling van Kibsterzande aan Zee. In beide gevallen wordt getracht de plannen op elkaar af te stemmen. In 2003 zal concreter worden hoe de afzonderlijke plannen er uit gaan zien.

Een bescherming van het Schor van Waarde is in 2000 als nieuw project aan het programma toegevoegd. Aanleiding was dat er zowel voor de natuur als voor het archeologisch waardevolle verdrongen dorp op het slik een meerwaarde te bereiken was. Op basis van uitgebreid morfologisch en ecologisch onderzoek is de keuze gemaakt voor de aanleg van een tweetal strekdammen op het slik, terwijl bovendien een deel van het schor (experimenteel) zal worden afgeplagd. Het werk is in 2002 gestart en loopt naar verwachting door tot eind 2003.

De realisatie van de binnendijkse projecten uit de categorie B verloopt over het algemeen naar wens. Aansluitend aan Rammekenshoek is buitendijks een voornamelijk slibdepot ingericht als duingebied. In 2003 wordt gestart met de inrichting van de eerste fase van Rammekenshoek. In de Margarethapolder is ruim 42 ha verworven. De verworven gronden liggen echter verspreid in de polder, zodat nog geen in te richten eenheid is verkregen. De inrichting van Den Inkel wordt losgekoppeld van de realisatie van de boezem en zal in 2003 opgestart worden.

De grondverwerving voor de categorie C-projecten, kwaliteitsimpuls van het Natuurbeleidspan en kreekherstel, verloopt naar wens. Inmiddels zijn vijf projecten uitgevoerd en zijn er dertien in uitvoering. De verwachting is dat van de in uitvoering zijnde projecten er acht in 2003 afgerond zullen zijn.

In de geest van de Bestuursovereenkomst is in 2001 gezocht naar nieuwe projecten. Buitendijkse zijn er, nadat er sinds 1998 reeds drie nieuwe projecten zijn toegevoegd, namelijk de veerpleinen en Schor van Waarde, geen mogelijkheden meer aanwezig. Binnendijks zijn er 11

extra projecten vastgesteld met een totale oppervlakte van 300 ha. De formele begrenzing hiervan vond plaats in december 2002 door Gedeputeerde Staten, na een traject van voorlichting en inspraak. Het betreft de volgende projecten: Scheldeoord, Sluisweg Kruiningen, Inkel-west, Vroondijk Waarde, Bath, Bathse Schor, Perkpolder, Plaskreek, Nummer Een, Baarzandse kreek en Karrevelden Oud Breskenspolder. Met de uitvoering van deze projecten kan een aanzienlijke winst aan Westerscheldegebonden natuur worden gerealiseerd, kunnen zoutminnende planten zich vestigen en worden de rust- en fourageermogelijkheden voor watervogels vergroot.

1 Inleiding

Nederland en Vlaanderen hebben in 1995 een verdrag gesloten inzake de verruiming van de vaarweg in de Westerschelde. Daarbij is tevens een compensatie afgesproken van de natuurwaarden die verloren gaan ten gevolge van de verruiming. Nederland draagt zorg voor de uitvoering hiervan, hoewel Vlaanderen een deel van de kosten voor haar rekening neemt¹. De compensatiemaatregelen zijn op advies van de *Commissie Westerschelde* in drie categorieën projecten onderverdeeld: A) buitendijks, B) binnendijks en C) kreekherstel/ kwaliteitsimpuls van het Natuurbeleidplan. De uitvoering van deze projecten is geregeld in de Bestuursovereenkomst Natuurcompensatieprogramma Westerschelde. Door het ondertekenen hiervan op 27 februari 1998, hebben alle betrokken partijen, met uitzondering van de gemeente Borsele, zich hieraan geconformeerd. De natuurcompensatie zal wat betreft de categorieën A en B zoveel mogelijk binnen vijf jaar gerealiseerd worden. De looptijd bedraagt maximaal 10 jaar.

Rijkswaterstaat Zeeland is verantwoordelijk voor de realisatie van de buitendijkse projecten. De verantwoordelijkheid voor de uitvoering en inrichting van de binnendijkse projecten, inclusief het kreekherstel, ligt bij de Provincie Zeeland.

Voortvloeiend uit de bepalingen in de Bestuursovereenkomst wordt jaarlijks een voortgangsrapportage opgesteld. Deze voortgangsrapportage wordt naar de Staatssecretaris van Verkeer en Waterstaat en de ondertekenaars van de Bestuursovereenkomst gestuurd. Voortgangsrapportages zijn inmiddels verschenen over 1998, 1999, 2000 en 2001. Onderhavige rapportage betreft het kalenderjaar 2002. Gerapporteerd zijn de ontwikkelingen tot 31 december, latere ontwikkelingen zijn in principe niet verwerkt.

De voortgang in de uitvoering van het Natuurcompensatieprogramma wordt tevens beschreven in een voortgangsrapportage van de Administratie Waterwegen en Zeewezen van het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap. Deze rapportage omvat alle aspecten met betrekking tot de verruiming van de vaargeulen wordt halfjaarlijks verstrekt aan het Nederlandse en Vlaamse parlement.

¹ Vlaanderen heeft een bedrag van f 44 miljoen (ca. € 20 miljoen) ter beschikking gesteld, waar aan door Nederland f 22 miljoen (ca. € 10 miljoen) is toegevoegd.

2 Voortgang buitendijkse projecten (categorie A)

Projecten in categorie A beogen buitendijks het ecosysteem van de Westerschelde te versterken. Dit kan door nieuwe natuur aan het systeem toe te voegen of de kwaliteit van bestaande natuurgebieden te verhogen. De letter-cijfercombinaties achter de deelprojecten verwijzen naar de kleurenkaart achter in dit rapport.

2.1 Broedgebied Terneuzen (A1)

Sinds 1979 is er een kolonie Visdieven aanwezig op het sluisencomplex van Terneuzen. In de nabijheid hiervan bestond de mogelijkheid een extra broedgebied te creëren, dat als deelproject in de Bestuursovereenkomst is opgenomen.

De bestaande kolonie blijkt sinds 1994, toen hoge aantallen broedparen werden geteld, sterk af te nemen. Maar behalve de aantallen broedparen zijn vooral de waargenomen ziekteverschijnselen opvallend, met een laag broedsucces tot gevolg. De afgelopen jaren is hier veel onderzoek naar verricht, met als uitkomst een aantal verdachte stoffen in het milieu. De oorzaak is echter nog niet met zekerheid vastgesteld. Zolang de gezondheid van de visdievenkolonie niet blijvend goed is, wordt voorlopig afgezien van een beoogde uitbreiding van het broedgebied.

2.2 Bescherming Zuidgors (A2)

Dit deelproject is gestart in 1999; de finale besluitvorming heeft in het begin van 2001 plaatsgevonden. Nadat diverse beschermingsmaatregelen zijn bestudeerd en afgewogen, zowel bij het Zuidgors als op de aangrenzende Plaats van Baarland, heeft Rijkswaterstaat Zeeland onder invloed van belangrijke actoren in de regio besloten af te zien van het treffen van maatregelen. Er bleek voor de natuur geen overtuigende meerwaarde te realiseren. De planvorming is gerapporteerd in een zogenaamd afwegingsdocument, getiteld 'Gewikt en Gewogen' (zie bijlage 1).

2.3 Broedgebied Hansweert (A3)

Aanvankelijk werd beoogd om de natuurwaarden ter plaatse van het voormalige slibdepot te verhogen. Gedacht werd daarbij aan hetzij beperkt grondverzet om de verschillen in hoogteligging en vochtgehalte te accentueren, hetzij een sluftegraving in open verbinding met de Westerschelde en de aanleg van duintjes. Door de ongunstige kosten-batenverhouding en het beperkte draagvlak voor maatregelen bij de bevolking is het accent verlegd op een haventje direct ten westen van het slibdepot, waar buitendijks een bedrijventerrein aanwezig is.

In overleg met de gemeente Reimerswaal en de Provincie Zeeland streeft Rijkswaterstaat naar het inrichten van het terrein tot schor en slik. Hiervoor is een verplaatsing van het bedrijventerrein noodzakelijk, terwijl er tevens een sanering vereist is van de verontreinigde bodem. Het uitgangspunt van Rijkswaterstaat is dat de bedrijfsverplaatsing en sanering niet mogen drukken op het natuurcompensatiebudget.

Aanvankelijk was er een drietal bedrijven gevestigd. Eén bedrijf (RendacSon) is in 2001 gekocht door de gemeente Reimerswaal. De opstallen zijn afgebroken en het terrein is geëgaliseerd. Het

terrein van een tweede bedrijf, de voormalige scheepswerf Rein erswaal, is momenteel vrij van gebruik. De mogelijkheid hier nieuwe bedrijfsactiviteiten te ontwikkelen is qua bestemming aanwezig. Dit terrein is eigendom van het derde (in werking zijnde) bedrijf. Met dit bedrijf wordt overlegd over de sanering van het terrein en een verhuizing naar een binnendijkse locatie.

2.4 Veerhaven/ veerplein Kruiningen (A4/ A6)

Met het oog op de bouw van de Westerscheldetunnellen het tengevolge hiervan vrijkomen van de veerhavens, zijn de veerhavens Kruiningen en Perkpolder onder voorbehoud in het natuurcompensatieprogramma opgenomen. Het voorbehoud betrof de uitkomst van nadere studies naar andere gebruiksmogelijkheden. In de loop van het programma zijn de veerpleinen als nieuwe projecten toegevoegd.

Na een schriftelijke inventarisatie onder overheden in 2001 bleek van andere gebruiksmogelijkheden voor de veerhaven Kruiningen geen sprake. Eerder al meldde de gemeente Rein erswaal dat zij niet langer streefde naar een handelsfunctie voor de veerhaven, wat aanvankelijk het geval was. In principe wordt een natuurbestemming van de veerhaven en het veerplein gesteund. De gemeente heeft echter wel de wens in de directe nabijheid van het te ontwikkelen natuurgebied woningbouw te plegen. In onderling overleg wordt getracht beide initiatieven op elkaar af te stemmen.

Het natuurcompensatieplan dat in 2002 is opgesteld omvat een schor en slik met een totale oppervlakte van 20-25 ha. Om de natuurlijke kwaliteiten van deze habitats te optimaliseren worden gunstige voorwaarden geïnitieerd, bijvoorbeeld door het veerplein tot de hoogwaterlijn af te graven. Door sedimentatie van slib zal er op termijn een zo natuurlijk mogelijke bodemopbouw plaatsvinden, wat gunstig is voor diverse organismen.

Om dit plan te realiseren is het noodzakelijk eerst alle voorzieningen te slopen die voor de veerdienst noodzakelijk waren. Bovendien is er sprake van een aantal woningen op het veerplein, die bij voorkeur worden aangekocht en gesloopt. Wanneer het veerplein wordt afgegraven is een versterking van de zeedijk rondom het gebied noodzakelijk. Een en ander brengt hoge kosten met zich mee, waarvoor het natuurcompensatiebudget ontoereikend is. Getracht wordt daarom zoveel mogelijk uitvoeringskosten buiten het natuurcompensatieprogramma te houden, teneinde een redelijke kosten-batenverhouding te realiseren.

2.5 Veerhaven/ veerplein Perkpolder (A5/ A7)

Ook de veerhaven Perkpolder is onder voorbehoud opgenomen als natuurcompensatieproject, terwijl het veerplein later als nieuw project is toegevoegd. Een inventarisatie van Rijkswaterstaat naar andere gebruiksmogelijkheden leverde het verzoek van de (voormalige) gemeente Hontenisse op om meer tijd ten behoeve van onderzoek naar de haalbaarheid van haar plan, genaamd Kibosterzande aan Zee. Dit plan maakt onderdeel uit van een recreatievisie en beoogt een economische impuls aan de regio te geven.

In 2002 hebben, op initiatief van Rijkswaterstaat, besprekingen plaatsgevonden om de realisatie van natuurcompensatie mogelijk te maken. Daarbij is informeel met de gemeente en de Provincie overeen gekomen om de wederzijdse plannen op elkaar af te stemmen. Naast de buitendijkse natuurontwikkeling in de veerhaven en het veerplein betreft het tevens natuurcompensatie in een aangrenzende polder, zijnde een nieuw project uit categorie B (zie ook hoofdstuk 5). De voorwaarden waaronder de afstemming plaats zal vinden moeten nog nader worden gedefinieerd.

2.6 Bescherming Schor van W aarde (A8)

De bescherming van het schor en slik van W aarde is in 2000 als kansrijk nieuw project genoemd. Na een verkenning naar de situatie en de mogelijke maatregelen is dit deelproject als positief beoordeeld. Aan de uitvoering is welde voorwaarde gesteld dat het project een duidelijke winst voor de natuur moet opleveren en de cultuurhistorische waarden van het verdronken dorp Valkenisse behouden blijven.

Daarop zijn in 2001 diverse studies uitgevoerd naar de morfologische en ecologische toestand en ontwikkelingen van het gebied. Vervolgens zijn kansrijke maatregelen nader onderzocht met gebruikmaking van morfologische computermodellen. Het resultaat is gerapporteerd in een technisch-wetenschappelijk document (zie bijlage 1). Op basis hiervan is besloten een tweetal strekdammen op het slik aan te leggen, in combinatie met het (experimamenteel) afplaggen van een deel van het schor. Enerzijds wordt hiermee de erosie van het schor en het slik gestopt, anderzijds worden de bestaande natuurwaarden van het schor verhoogd.

Nadat de benodigde vergunningen waren afgegeven is in oktober 2002 de aanleg van de twee strekdammen van start gegaan. Eind december echter bleek dat het materiaal dat voor de kern van de strekdammen werd gebruikt, te weten mijnsteen, niet op de juiste wijze is toegepast. In het certificaat van de mijnsteen is een algemene toepassingsvoorwaarde opgenomen, die stelt dat mijnsteen minstens 0,5 meter onder gemiddeld laagwater moet worden toegepast. De strekdammen worden echter bij laagwater aan de lucht blootgesteld. Om dat de gebruikte mijnsteen anders van samenstelling is dan wat normaaliter wordt gebruikt, is begin 2003 onderzoek gestart om te bepalen of de gebruikte steen toch verantwoord is toegepast. Hoewel de strekdammen zijn afgebouwd met staalslakken, is inmiddels uit proeven aan de mijnsteen gebleken dat de onderzochte stoffen beneden de wettelijke normen vallen.

De voorbereidingen voor het afplaggen van het schor zijn eind 2002 gestart. Uit bemonsteringen is gebleken dat de schorbodem vervuild is. In 2003 zal nader worden onderzocht welke consequenties dit heeft voor de beoogde maatregel.

Dwars op het Schor van W aarde is een tweetal kribben aangelegd. Hiermee worden de natuurwaarden beschermd, terwijl ook voorkom en wordt dat de resten van een Middeleeuws dorp wegspoelen.

3 Voortgang binnendijkse projecten (categorie B)

Categorie B betreft binnendijkse natuurontwikkeling, direct grenzend aan de Westerschelde. Het streefbeeld van dit type is gericht op zoveel mogelijk aan de Westerschelde gebonden natuur. In de praktijk betekent dit, dat zo mogelijk zoute natte natuur wordt gerealiseerd, of anderszets zoete natte natuur. De letter-cijfercombinaties achter de deelprojecten verwijzen naar de kleurenkaart achterin dit rapport.

3.1 Rammekenshoek (B1)

De formele begrenzing van het project Rammekenshoek (circa 50 ha) is in 1999 vastgesteld. Ruim 32 ha moet nog verworven worden. Dit betreft een veldkavel van circa 4 ha en een bedrijf met circa 28 ha binnen de begrenzing. In 2003 zullen de onderhandelingen voor de verwerving van deze hectares weer opgepakt worden. De werkgroep natuurontwikkeling heeft voor het gebied een streefbeeld opgesteld. Gebleken is dat gefaseerde inrichting mogelijk is. De inrichting van de eerste fase zal eind 2003 starten.

Het voormalig slibdepot en het aansluitend gelegen duingebied, de zogenaamde Rammekensduinen, zijn ingericht. De inrichting voorziet in een strandvlakte met bopduinen en duinvallen. De totale oppervlakte van dit gebied bedraagt circa 10 ha. De bijdrage vanuit het natuurcompensatieprogramma bedroeg € 109.823.

Een onderdeel van het project Rammekenshoek was de Schorerpolder. De Schorerpolder is echter in 2002 bestemd voor natuurcompensatie ten gevolge van de Westerschelde Containerterminal. Ter vervanging is het nabijgelegen project Galghoek aangewezen. Dit project is in december 2002 formeel begrensd (14 ha). De natuurontwikkeling in Galghoek wordt gefinancierd vanuit reguliere middelen van het B-project Rammekenshoek. De betreffende gronden zijn inmiddels eigendom van de gemeente Borsele en Bureau Beheer Landbouwgronden, en agrarisch in gebruik (kortlopende pachtcontracten). De voorbereidingen voor de uitvoering kunnen opgestart worden.

3.2 Den Inkel (B2)

De gronden zijn in eigendom van Staatsbosbeheer. De werkgroep natuurontwikkeling heeft in 2000 in overleg met het waterschap Zeeuwse Eilanden een streefbeeld opgesteld, waarin een combinatie is opgenomen van natuurontwikkeling en kombergingsmaatregelen. Momenteel is er geen zicht op het tijdstip van verwerving van de benodigde grond voor de boezem. Daarom is besloten de inrichting van het natuurgebied te koppelen aan de aanleg van de boezem. De voorbereidingen voor de inrichting worden in 2003 opgestart.

Het archeologisch onderzoek is afgerond. Uit het onderzoek is gebleken dat er geen archeologische waarden aanwezig zijn ter plaatse van het aan te leggen natuurgebied.

3.3 Margarethapolder (B3)

De formele begrenzing van het project Margarethapolder is in 1999 vastgesteld. Het project omvat een oppervlakte van circa 50 ha.

In de loop van 2000 ontstond de gedachte om de oostelijke helft van de Margarethapolder bij het project te betrekken, zodat een meer afgeronde eenheid zou kunnen ontstaan. De Landinrichtingscommissie Reuzenhoek-Zaamslag stond in beginsel hier niet negatief tegenover. Inmiddels is ruim 40 ha van de Margarethapolder verworven, zowel in het westelijke als het oostelijke deel. Alvorens definitief te besluiten over de extra begrenzing, worden de aankoopmogelijkheden onderzocht.

3.4 Oosterzwakepolder (B4)

In de Bestuursovereenkomst is opgenomen dat als alternatief voor de Oosterzwakepolder onderzocht zal worden of op de locatie Sluierand voldoende estuariene natuurcompensatie te realiseren is tegen vergelijkbare kosten. Vooral nog heeft dit nog niet geleid tot een concreet alternatief. Wel worden de ontwikkelingen in de regio gevolgd.

4 Voortgang kwaliteitsimpuls Natuurbeleidplan/ kreekherstel (categorie C)

Met de uitvoering van de categorie C-projecten wordt een extra kwaliteitsimpuls beoogd voor de uitvoering van het Natuurbeleidplan en kreekherstel. De gebieden worden versneld ingericht en het aandeel natte natuur wordt fors uitgebreid.

4.1 Prioriteitstelling

In 1998 zijn alle potentiële projecten in categorie C beoordeeld aan de hand van een aantal criteria. Deze beoordeling heeft geleid tot een prioritering, die de basis was voor het jaarprogramma 1999. In het najaar van 1999, 2000 en 2001 is deze prioriteitstelling geactualiseerd, idem in 2002. De geactualiseerde prioriteitstelling is de basis geweest voor het jaarprogramma van 2003. In bijlage 3 is de prioriteitstelling voor 2003 weergegeven.

4.2 Grondverwerving

In 2002 hebben de grondverwervingsactiviteiten voor categorie C-projecten zich geconcentreerd op de klasse 1- en 2-projecten (de projecten met hoge prioriteit). In deze projecten is in 2002 circa 100 ha verworven (inclusief ruilgrond). Hiermee was een bedrag gemoeid van circa €2,8 miljoen.

4.3 Uitvoering

Voor de prioritairere projecten uit het jaarprogramma 2002 waarvan de uitvoering kon aanvangen, zijn projectdossiers opgesteld. In deze projectdossiers is kort aangegeven wat de aard is van het desbetreffende project en welke inrichtingsmaatregelen worden voorzien. Met het vaststellen van deze projectdossiers worden tevens de afspraken omtrent medefinanciering vanuit het natuurcompensatieprogramma en de verantwoordelijkheid voor de uitvoering vastgelegd. De projectdossiers zijn vastgesteld door de Stuurgroep Natuurherstel, waarna ze in uitvoering zijn genomen.

De stand van zaken van de projecten waarvoor een bijdrage is aangevraagd is als volgt, waarbij in de beschrijving de letter-cijfercombinaties achter de deelprojecten verwijzen naar de kleurenkaart achter in dit rapport.

- **Baarzandsekreek (C10)**

De kreek en de aanliggende oeverlanden (29 ha) zijn in eigendom bij de Stichting Het Zeeuwse Landschap. Het doel van dit project is het herstel van de natuurwaarden in de Baarzandse Kreek door het terugdringen van de eutrofiëring en de instelling van een op de natuurfunctie afgesteld peilbeheer. Het eindbeeld is een heldere kreek met bijzondere hydrobiologische ontwikkelingskansen voor: waterplanten, macrofauna, amfibieën, vissen, visetende vogels en steltlopers en oeverlanden met een brede gradiënt van nat naar droog. Door medefinanciering van het natuurcompensatieprogramma kan dit eindbeeld bereikt worden. De Stuurgroep Natuurherstel heeft een bijdrage toegezegd van €120.323. Het merendeel van het grondwerk is uitgevoerd. De eindafrekening moet voor 6 april 2003 worden ingediend.

De Baarzandse kreek; het merendeel van het grondwerk is uitgevoerd

- **Inlaag Hoofdplaat (C11)**

Met een bijdrage van het natuurcompensatieprogramma kan grondwerk in de Inlaag Hoofdplaat (19 ha) worden uitgevoerd, zodat een goede uitgangssituatie ontstaat voor de ontwikkeling van natuurwaarden. Tevens kan met deze bijdrage een raster rond het gebied worden geplaatst en kan de waterhuishouding worden geoptimaliseerd ten behoeve van extra natte natuur. In totaal leiden deze maatregelen tot circa 14 ha extra natte natuur. De Stuurgroep Natuurherstel heeft voor dit project een bijdrage toegezegd van €184.966. De werkzaamheden zijn in 2002 afgerond. De verwachting is dat begin 2003 de eindafrekening plaats kan vinden.

- **Axelse kreek (C12)**

In het reservaatgebied Axelsekreek (14 ha) zijn de oevers langs de zuidkant van de Axelsekreek hersteld. Door medefinanciering van het natuurcompensatieprogramma kon de top laag worden verwijderd en afgevoerd en konden een natuurvriendelijke oever en veedrinkputten worden aangelegd. Dit heeft geleid tot circa 13 ha extra natte natuur. De werkzaamheden zijn in de loop van 2000 afgerond. De Stuurgroep Natuurherstel heeft voor dit project een bijdrage verleend van €47.148. Het project is afgerond, de eindafrekening heeft plaatsgevonden.

- **Plaskreek (C15)**

In het natuurontwikkelingsgebied Plaskreek (8 ha) kan met een bijdrage van het natuurcompensatieprogramma het grondwerk worden uitgevoerd voor een goede uitgangssituatie voor ontwikkeling van aan de Westerschelde gerelateerde natuur. Hiermee ontstaat circa 2 ha extra natte natuur. De Stuurgroep Natuurherstel heeft voor het uitvoeren van dit grondwerk een bijdrage van €31.476 verleend. Het project is afgerond, de eindafrekening heeft plaatsgevonden.

Plaskreek; een aantal jaren na de inrichting

- **W illem Leopoldpolder (C16)**

Het streefbeeld voor het natuurontwikkelings- en reservaatgebied W illem Leopoldpolder (53 ha) is een reliëfrijk en deels schraalgrasland met plaatselijk drinkputten en opgaand struweel. Binnen het gebied bestaan gradienten van nat naar droog, van schraal naar voedselrijk(er), van zonnig naar schaduwrijk. De vochtgradient heeft de vorm die refereert aan het historisch krekenerstelden tijde van de inpoldering. Dit streefbeeld kan mede bereikt worden door een bijdrage van het natuurcompensatieprogramma. Er wordt circa 16 ha extra natte natuur gerealiseerd. De benodigde percelen zijn inmiddels allemaal verworven en overgedragen aan Het Zeeuwse Landschap. Op basis van het bestek heeft de Stuurgroep op 18 september 2002 een bijdrage toegezegd van €287.000. Eind 2002 is gestart met de uitvoering. De eindafrekening wordt in het derde kwartaal van 2003 verwacht.

- **Linie M idden/ Pyram ide (C27)**

Het doel van het natuurontwikkelings- en reservaatgebied Linie M idden (70 ha) is het herstellen van de natuurwaarden van de gebieden die langs de Passageeule liggen, door middel van het verflauwen van de oevers van de Passageeule aangevuld met plaatselijke maaiveldverlaging, waardoor een groter areaal vochtige natuur wordt gerealiseerd. In het eindbeeld is de Passageeule omringd door plas-dras gebieden en schrale graslanden. Mede door een bijdrage van het natuurcompensatieprogramma kan dit eindbeeld bereikt worden, wat leidt tot circa 21 ha extra natte natuur. De Stuurgroep Natuurherstel heeft een bijdrage van €262.875 toegezegd. De vrijwillige verwerving van de gronden loopt voorspoedig. In het voorjaar van 2002 heeft de Stuurgroep een definitieve toezegging afgegeven. In het vierde kwartaal van 2002 is gestart met de uitvoering.

- **Sophiapolder (C30)**

In het reservaatgebied Sophiapolder (25 ha) wordt een plas-drasgebied aangelegd met schraalgraslanden. Met een bijdrage van het natuurcompensatieprogramma kunnen de ontgrondingen worden gerealiseerd en kan de waterloop worden omgelegd, zodat er geen voedselrijk water het gebied meer instroomt. Dit leidt tot circa 18 ha extra natte natuur. De Stuurgroep had in 1999 voor deze werken een bijdrage van €157.348 toegezegd. In 2000 is deze toezegging opgehoogd met €259.562, zodat het totaal van de toezegging €416.911 bedraagt. De benodigde gronden zijn inmiddels verworven. Begin 2002 is gestart met de inrichting

Sophiapolder; na een flinke portie grondverzet begint de eerste vegetatie zich te ontwikkelen

- **Vlaamse kreek (C34)**

Het Waterschap Zeeuws-Vlaanderen heeft met een bijdrage van het natuurcompensatieprogramma de voedselrijke sliblaag uit de Vlaamse Kreek (6 ha) weggebaggerd, de natuurwaarden van de omliggende gronden zijn verhoogd. De Stuurgroep Natuurherstel heeft een bijdrage verleend van €81.567. Het project is afgerond, de eindrekening heeft plaatsgevonden.

- **Otheense kreek (C36, deelgebied Eiland van de Meijer)**

Het natuurontwikkelingsgebied Eiland van de Meijer (24 ha) is ingericht met een bijdrage van het natuurcompensatieprogramma. Met deze bijdrage kon een slenk worden verdiept en oevers worden verflauwd. Dit betekende een versterking van de component natte natuur in dit gebied met circa 3 ha. De Stuurgroep Natuurherstel heeft voor dit project een bijdrage toegezegd van €29.227. Het project is afgerond, de eindrekening heeft plaatsgevonden.

- **Otheense Kreek (C36, deelgebied Gat van Pinte)**

Het gebied bestaat uit twee hoge opwassen tussen de Otheense Kreek en haar deelverlande kreekuutlopers. Het streefbeeld is een afwisselend open landschap, waarin de schaal wordt bepaald door het aanwezige reliëf en losse elementen als meidoornhagen, knotwilgenrijtjes en drinkputten. Aan de zuidzijde van het gebied wordt het maaiveld verlaagd; hier wordt de ontwikkeling van rietveld nagestreefd. Het aanwezige reliëf zal worden versterkt en er wordt een tiental poelen gegraven.

De Stuurgroep Natuurherstel heeft voor de eerste fase (18 ha) een bijdrage toegezegd van €130.689 en voor de tweede fase (15 ha) een bijdrage van €105.000.

De uitvoering van de eerste fase is afgerond. Naar verwachting zal de uitvoering van de tweede fase begin 2003 van start gaan.

- **Oeverlanden Groot Eiland (C37)**

In het reservaatgebied Oeverlanden Groot Eiland (42 ha) wordt een bloemrijk en nat schraalgrasland met plaatselijk opgaand struweel, rietvegetatie en drinkpoelen nagestreefd. Met een bijdrage van het natuurcompensatieprogramma kan dit streefbeeld ontwikkeld worden, wat leidt tot circa 8 ha extra natte natuur. De Stuurgroep Natuurherstel heeft hiervoor een bijdrage van €262.389 toegezegd. De grondwerkzaamheden zijn eind 2001 afgerond. De in depot gezette grond zal begin 2003 afgezet worden bij agrariërs. Het aanbrengen van de beplanting zal plaatsvinden middels een in het najaar van 2003 uit te voeren groenbestek.

- **Boschkreek Axel (C38)**

In het reservaat- en natuurontwikkelingsgebied nabij de Boschkreek (13 ha) wordt een bloemrijk grasland met plaatselijk opgaand struweel, rietvegetatie en drinkpoelen ontwikkeld. Met een bijdrage van het natuurcompensatieprogramma kan onder andere het verwijderen van de bouwvoor en de aanleg van drinkpoelen gerealiseerd worden, waardoor extra natte natuur ontstaat. De Stuurgroep Natuurherstel heeft hiervoor een bijdrage van €96.068 toegezegd. De grondwerkzaamheden zijn eind 2001 afgerond. Het aanbrengen van de beplanting zal plaatsvinden middels een in het najaar van 2003 uit te voeren groenbestek.

- **Driesarendskreek (C39)**

In het natuurontwikkelingsgebied Driesarendskreek (2 ha) wordt een bloemrijk grasland met plaatselijk opgaand struweel, rietveldvegetatie en een drinkpoel gerealiseerd. Met een bijdrage van het natuurcompensatieprogramma kan het verwijderen van de bouwvoor en de

aanleg van drinkpoelen gerealiseerd worden, waardoor extra natte natuur ontstaat. De Stuurgroep Natuurherstel heeft hiervoor een bijdrage van maximaal €53.763 toegezegd. De grondwerkzaamheden zijn eind 2001 afgerond. Het aanbrengen van de beplanting zal plaatsvinden middels een in het najaar van 2003 uit te voeren groenbestek.

- **Groenproject t Sbe (C42)**

Voor de natte gedeelten uit groenproject t Sbe is in 2001 subsidie aangevraagd bij het natuurcompensatieprogramma Westerschelde. Gezien de ligging van het plangebied langs de Westerschelde is gezocht naar aansluiting bij de bestaande kreken systemen op Zuid-Beveland. Voor het plangebied heeft dit geresulteerd in een streefbeeld, waarin zowel natte natuur in de vorm van nattere graslanden, moerassen en open water als drogere graslanden, ruigtes en bos en struweel een plaats hebben gekregen. De Stuurgroep Natuurherstel heeft een bijdrage toegezegd van €208.966 voor de deelprojecten Texelhoek, Weelhoek en Galghoek (gedeeltelijk). De verwachting is dat de uitvoering in het tweede kwartaal van 2003 kan starten. In verband met plantwerkzaamheden is de verwachting dat het project eind 2004 is afgerond.

5 Ontwikkelingen

5.1 Evaluatie 1998-2001

Conform de bepalingen in de Bestuursovereenkomst (1998) is drie jaar na ondertekening hiervan een (tussentijdse) evaluatie van het programma uitgevoerd (zie bijlage 1). In haar terugblik constateerde de Voortgangscommissie dat er slechts in beperkte mate uitvoering kan worden gegeven aan de realisatie van buitendijkse projecten. Anders is het bij de realisatie van de binnendijkse projecten die direct grenzen aan de Westerschelde, de zogenaamde inlagen (categorie B). Hoewel ook daar in beperkte mate inrichtingsmaatregelen hebben plaatsgevonden, zijn in deze categorie doorgaans met een goede kans en tegen redelijke kosten Westerschelde-gereleerde natuurwaarden te realiseren. De uitvoering van het krekenerstellen een kwaliteitsimpuls van de uitvoering van het Natuurbeleidplan (categorie C) verloopt voortvarend.

Naar aanleiding van de ervaringen bij de uitvoering stelde de Voortgangscommissie dat het programma erbij gebaat is om, waar mogelijk, de inlagen via technische middelen in directe verbinding te brengen met de Westerschelde, zodat het estuariene karakter toeneemt. Daarnaast worden bij voorkeur projecten gecombineerd, zodat er ecologisch sterkere eenheden ontstaan. Gezien het belang van deze binnendijkse projecten en de kansen op realisatie heeft de voortgangscommissie besloten tot een verschuiving van een deel van het budget van categorie C naar B, in combinatie met (op termijn) aanvullende financiering van het Ministerie van Verkeer en Waterstaat. In hoofdstuk 6 wordt er nader ingegaan op de financiële aspecten van het programma.

5.2 Ingebrekestelling

Bij brief van 19 februari 1998 heeft de Europese Commissie de Nederlandse regering in gebreke gesteld voor wat betreft de toereikendheid, in het kader van de Europese Vogel- en Habitatrichtlijn, van het in 1998 overeengekomen Natuurcompensatieprogramma Westerschelde. De Nederlandse regering heeft hierop bij brief van 23 april 1998 gereageerd. Vervolgens heeft de Europese Commissie bij brief van 7 mei 2001 op de brief van de Nederlandse regering gereageerd met een aanvullende ingebrekestelling. In deze aanvullende ingebrekestelling stelt de Europese Commissie dat Nederland haar verplichtingen uit artikel 4, lid 4 van de Vogelrichtlijn en uit artikel 6, derde en vierde lid van de Habitatrichtlijn niet is nagekomen. Het antwoord van de Nederlandse regering op deze aanvullende ingebrekestelling is in oktober 2001 aan de Europese Commissie gezonden.

In het antwoord stelt de Nederlandse regering dat de Europese Commissie niet heeft aangetoond dat Nederland haar verplichtingen uit artikel 4, lid 4 van de Vogelrichtlijn en uit artikel 6, derde en vierde lid van de Habitatrichtlijn niet is nagekomen. De Nederlandse regering is van mening dat het in 1998 overeengekomen Natuurcompensatieprogramma Westerschelde in voldoende mate voldoet aan de eisen die daaraan vanuit de Vogelrichtlijn en vanuit de Habitatrichtlijn worden gesteld. Er is in de visie van de Nederlandse regering dan ook geen noodzaak om vanwege Europese verplichtingen extra maatregelen te nemen. Het is aan de Europese Commissie om te beslissen of deze Nederlandse reactie aanleiding geeft tot het nemen van vervolgstappen in de vorm van het uitbrengen van een met redenen omkleed advies aan de Nederlandse regering. Het voorleggen van deze kwestie aan het Europese Hof is in dit stadium niet aan de orde.

5.3 Nieuwe buitendijkse projecten

Gedurende de looptijd van het natuurcompensatieprogramma zijn sinds 1998 enkele nieuwe buitendijkse projecten toegevoegd. Het betreft de veerpleinen van de veerhavens Kruiningen en Perkpolder; vanwege de samenhang met de veerhavens zijn ze in de paragrafen 2.4 en 2.5 beschreven. Daarnaast is een bescherming van het Schor van Waaarde als nieuw project toegevoegd. Dit deelproject heeft in 2001 een reguliere status gekregen; als zodanig is de voortgang beschreven in paragraaf 2.6.

Behalve de genoemde drie projecten zijn er, ondanks suggesties uit de regio, geen kansrijke nieuwe projecten benoemd. Doorgaans zijn suggesties gedaan voor een kwaliteitsverbetering en of inrichting van de oevergebieden van de Westerschelde, waarvoor beheerstechnische dan wel planologische maatregelen zijn vereist. Daarmee vallen deze suggesties buiten de scope van het programma. De beoordeling van de suggesties is gerapporteerd in een zogenaamd afwegingsdocument (zie bijlage 1). Overigens is er naar aanleiding van de suggesties een verkenning uitgevoerd naar mogelijkheden voor natuurontwikkeling direct achter de zeedijk, met een sterke relatie tot de Westerschelde. Het resultaat hiervan is beschreven in paragraaf 5.5 'Versterking estuariene kwaliteit'.

5.4 Nieuwe binnendijkse projecten

Sinds 2000 is een traject doorlopen om te komen tot nieuwe binnendijkse natuurcompensatieprojecten. Op basis van een veertigtal ideeën die toentertijd genoemd zijn, zijn elf beoogde projecten voorlopig begrensd door Gedeputeerde Staten (28 mei 2002). De ontwerp-begrenzing is onderwerp geweest van voorlichting en inspraak: op 12 en 13 juni 2002 hebben voorlichtingsavonden plaatsgevonden en van 17 juni tot en met 12 juli 2002 heeft het begrenzingenvoorstel ter inzage gelegen bij bibliotheken, gemeenten, waterschappen en de Provincie.

De binnengekomen reacties hebben geen aanleiding gegeven wijzigingen aan te brengen in de begrenzingen. Op 17 december 2002 hebben Gedeputeerde Staten van Zeeland de begrenzing van 11 extra natuurcompensatieprojecten vastgesteld, met een totaaloppervlak van circa 300 ha. De extra projecten zijn weergegeven in onderstaande tabel. Met de uitvoering van deze projecten kan een aanzienlijke winst aan Westerscheldegebonden natuur worden gerealiseerd. In deze gebieden kunnen zoutminnende planten zich vestigen en ook zullen ze de rust- en foerageermogelijkheden voor watervogels vergroten.

Project	Areaal (ha)
Scheldeoord	11
Kruiningen, Sluisweg	9
Inkel-west	28
Waaarde, Vroondijk	16
Bath	22
Bathse Schor	73
Perkpolder	19
Plaskreek	51
Nummer Een	21
Baarzandse Kreek	8
Karrevelen Oud Breskenspolder	40
Totaal	Ca. 300

Het Bathse Schor is reeds in voorbereiding genomen.

Verkennd bodemonderzoek heeft uitgewezen dat de mogelijke vervuiling van de grond onder het motorcrossterrein geen belemmeringen geeft voor de inrichting van het gebied volgens het streefbeeld van de werkgroep natuurontwikkeling. De definitieve versie van de MER-aanmeldingsnotitie is gereed. Hieruit is geconcludeerd dat voor de verplaatsing van het crossterrein geen MER opgesteld hoeft te worden. Gemeente Reimerswaal heeft de voorbereidingen voor de bestemmingsplanwijziging voor het verplaatsen van het motorcrossterrein opgestart. Dienst Landelijk Gebied onderzoekt de mogelijkheden voor ontpachting en aankoop van het gebied.

5.5 Versterking estuariene kwaliteit

Mede op basis van suggesties die uit de regio zijn aangedragen is in 2001 door Rijkswaterstaat Zeeland en Provincie Zeeland een verkenning uitgevoerd naar de mogelijkheden voor natuurontwikkeling direct achter de zeedijk, met een sterke relatie tot de Westerschelde. De veelbelovende projecten zijn gerapporteerd in de Voortgangsrapportage 2001, hierna worden ze kort vermeld. Het eventueel treffen van extra maatregelen zal opgenomen worden in de voorbereidingen op de realisatie van deze binnendijkse gebieden.

PERKPOOLDER (B12)

Oostelijk van de veerhaven en het veerplein (A5, A7) kan natte, zoute natuur gerealiseerd worden. Door een duiker in de zeedijk aan te brengen worden beide gebieden met elkaar verbonden, waarbij de estuariene kwaliteiten in de Perkpolder toenemen. De Perkpolder is in december 2002 pas formeel begrensd; daarom hebben er nog geen voorbereidingen plaatsgevonden op de inrichting.

MARGARETHAPOOLDER (B3)

De kreken die in dit bestaande project worden gegraven kunnen middels een duiker in de zeedijk in verbinding met de Westerschelde worden gebracht. Dit concept is nog niet uitgewerkt, omdat er door de grondverwerving nog geen sprake is van een afgeronde eenheid.

VROONDIJK WAARDE (B9)

Dit gebiedje van 15 ha zou een laagkarakter kunnen krijgen, waarbij door het slaan van kweibuisen een meerwaarde ontstaat. Dit gebied is in december 2002 pas formeel begrensd; daarom hebben er nog geen voorbereidingen plaatsgevonden op de inrichting.

SLUISWEG KRUININGEN (B7)

Wanneer in dit kleine gebiedje achter de zeedijk (9 ha) ondiep wordt ontgraven zou er door de aanleg van kweibuisen een meerwaarde bereikt kunnen worden. Dit gebied is in december 2002 pas formeel begrensd; daarom hebben er nog geen voorbereidingen plaatsgevonden op de inrichting.

HERDIJKE ZWARTE POLDER (C8)/ TIENHONDERDPOLDER (C9)

De gronden in de Herdijke Zwarte Polder zijn verworven, evenals een deel van de Tienhonderdpolder. Het is goed mogelijk hier een duiker in de zeedijk aan te leggen om binnendijks estuariene natuur tot ontwikkeling te laten komen, zo is gebleken uit een verkennend onderzoek. Een alternatief is (een deel van) de Tienhonderdpolder bij het plan te betrekken. De schaal van het gebied wordt dan dermate groot, dat het een sluftrachtig karakter kan krijgen. De landschappelijke aansluiting op het bestaande natuurgebied van de Verdrongen Zwarte Polder

is daarmee maximaal. Voor dit alternatief zijn uiteraard ingrijpende wijzigingen aan de waterkering vereist. In 2003 zal de inrichting worden opgestart.

6 Financiën Natuurcompensatieprogramma Westerschelde

6.1 Beschikbare budgetten

Voor de drie categorieën projecten zijn in de Bestuursovereenkomst van februari 1998 de volgende budgetten afgesproken:

- buitendijkse natuurcompensatieprojecten (cat. A) € 7,7 miljoen (f 17 miljoen);
- binnendijkse natuurcompensatieprojecten (cat. B) € 8,6 miljoen (f 19 miljoen);
- kwaliteitsimpuls Natuurbeleidspaan/ kreekherstel (cat. C) € 13,6 miljoen (f 30 miljoen).

In het kader van de tussentijdse evaluatie (1998-2001) heeft een herziening van financiële middelen plaatsgevonden. Daarbij is € 6,8 miljoen uit categorie C verplaatst naar categorie B. De uitgaven en verplichtingen per categorie zijn weergegeven in de paragrafen 6.4 en 6.5.

In 1996 en 1997 zijn in het kader van het project natuurherstel Westerschelde ook al uitgaven gedaan door het Ministerie van Verkeer en Waterstaat. Deze vallen buiten het totaalbedrag van € 30 miljoen.

6.2 Aanvullende financiering

Reeds bij het opstellen van de bestuursovereenkomst heeft de toenmalige Minister van Verkeer en Waterstaat, mevrouw Jorritsma, bij de behandeling van het natuurcompensatieprogramma Westerschelde in de Tweede Kamer, meer financiële mogelijkheden toegezegd. Dit werd onderstreept bij de ondertekening, waarbij is gezegd dat nieuwe, gedragen projecten die voldoen aan de voorwaarden van de bestuursovereenkomst, welwillend in overweging worden genomen. De staatssecretaris van Verkeer en Waterstaat heeft deze toezegging in de Tweede Kamer herhaald en bij haar bezoek aan de Westerschelde in het voorjaar van 2001 nogmaals bevestigd. Naar aanleiding van de evaluatie 1998-2001 heeft zij in november 2001 schriftelijk verzocht binnen één jaar nader te berichten over de realiseerbaarheid van de nieuwe projecten om daarna te kunnen besluiten in welke mate en in welk jaarritme extra middelen beschikbaar moeten worden gesteld. Daarbij dient te worden uitgegaan van een maximale extra bijdrage van totaal € 6,8 miljoen. De staatssecretaris heeft haar standpunt nogmaals toegelicht in de Tweede Kamer (13-9-2002), naar aanleiding van vragen van de vaste commissie voor Verkeer en Waterstaat.

Het verzoek is door Gedeputeerde Staten schriftelijk beantwoord op 20 januari 2003. In de brief is aangegeven dat er 300 ha extra natte natuur in nieuwe inlagen kan worden ontwikkeld. De betreffende gebieden zijn in december 2002 officieel begrensd, zoals beschreven in paragraaf 5.4. Voor de realisatie is een extra bijdrage vereist van € 6,6 miljoen.

6.3 Groenfonds overeenkomsten

Speciaal voor de financiering van de binnendijkse projecten (categorieën B en C) is op 10 november 1999 een zogenaamde Groenfondsconstructie overeen gekomen. Hiervoor is een drietal overeenkomsten gesloten:

1. Een overeenkomst tussen Rijkswaterstaat Zeeland en Provincie Zeeland. Hierin is vastgelegd dat Rijkswaterstaat de verantwoordelijkheid voor de uitvoering van de binnendijkse projecten overdraagt aan de Provincie Zeeland.
2. Een overeenkomst tussen Rijkswaterstaat, Provincie Zeeland en Nationaal Groenfonds. Hierin is vastgelegd dat Rijkswaterstaat Zeeland €22,2 miljoen (f 49 miljoen) voor de binnendijkse projecten van de Rijksbegroting overboekt naar een rekening courant bij het Groenfonds, waarover de Provincie Zeeland beschikkingsbevoegdheid krijgt.
3. Een overeenkomst tussen Provincie Zeeland en Dienst Landelijk Gebied. Hierin is vastgelegd onder welke voorwaarden DLG de uitvoeringstaken voor de binnendijkse projecten op zich neemt.

Volgens de overeenkomsten zal eenmaal per kwartaal de Dienst Landelijk Gebied inhoudelijke en financiële informatie inzake de uitvoering verstrekken aan de Provincie Zeeland. Gedeputeerde Staten van Zeeland zullen jaarlijks rapporteren aan de Voortgangscommissie. De staatssecretaris van Verkeer en Waterstaat houdt de eindverantwoordelijkheid voor het totale natuurcompensatieprogramma.

6.4 Uitgaven buitendijkse projecten

In 2002 zijn voor het eerst uitvoeringsuitgaven gedaan. Het betrof een deel van de uitvoeringskosten van de kribben bij het Schor van Waarde, terwijl tevens een woning op het veerplein Kruiningen is aangekocht. De vermelde capaciteitskosten voor Rijkswaterstaat Directie Zeeland betreffen zowel de planvorming als de (voorbereiding op de) realisatie. De overige uitgaven hebben betrekking op uitbestedingen en inhuur van specialistische diensten van Rijkswaterstaat. Een overzicht van de uitgaven sinds 1998 is hierna opgenomen.

Overzicht uitgaven buitendijkse projecten (in euro's)

Apparaatskosten	1998/ 99	2000	2001	2002	Totaal
Productieuitgaven	0	0	0	225.381	225.381
Capaciteit Rijkswaterstaat directie Zeeland	139.578	215.546	190.134	339.095	884.353
Overige uitgaven, waaronder advisering specialistische diensten Rijkswaterstaat	31.765	60.807	97.563	50.756	240.891
Totaal	171.343	276.352	287.697	519.753	1.255.146

6.5 Uitgaven binnendijkse projecten

Uitgaven voor de binnendijkse projecten in 2002 betreffen:

- De kosten van de grondaankoop categorie B;
- De kosten van de aankoop van ruig grond t.b.v. categorie C;
- De kosten van inrichting categorie C (Sophiapolder, Eiland van de Meijer, Axelse kreek, Gat van Pinte, Inlaag Hoofdplaat);
- De apparaatskosten van DLG;
- De apparaatskosten van Provincie Zeeland (natuurontwikkelingsplannen).

Onderstaand een overzicht van de werkelijke uitgaven in 2002. Voor de volledigheid zijn tevens de uitgaven in 1999, 2000 en 2001 opgenomen, zodat het totaal van de uitgaven tot en met 31/12/2002 zichtbaar is (€9,3 miljoen).

0 overzicht uitgaven binnendijkse projecten (in euro's)

	Uitgaven in 1999	Uitgaven in 2000	Uitgaven in 2001	Uitgaven in 2002	Totaal uitgaven t/m 31/12/2002
Grondverwerving Categorie B	260.288	1.859.471	-	440.629	2.560.388
Ruiggrond Categorie B	-	-	2.163.117	-	2.163.117
Inrichting Categorie B	-	87.859	21.965	-	109.824
Ruiggrond Categorie C	-	-	1.840.433	687.676	2.528.109
Flankerend beleid Categorie C	-	-	-	23.792	23.792
Inrichting Categorie C	-	-	196.494	542.368	738.862
Apparaatskosten DLG	241.730	243.405	254.936	201.700	941.771
Apparaatskosten Provincie Zeeland	23.891	37.161	75.369	34.745	171.166
Quickscan Grondbalans	-	5.672	-	-	5.672
Kadasterkosten	-	1.468	-	-	1.468
Totaal	525.909	2.235.036	4.522.313	2.014.459	9.244.169

Naast de hiervoor genoemde uitgaven is er sprake van verplichtingen. Voor een deel zijn deze afkomstig uit 1999, 2000 en 2001, daarnaast zijn in 2002 nieuwe verplichtingen aangegaan. Deze betreffen een bijdrage voor een tweede fase van een nieuwe projecten in categorie C (Gat van Pinte) en een verhoging van de bijdrage aan Sophiapolder, Boschkreek, Driesarendskreek, oeverlanden Groot Eiland, Linie midden/Pyramide en Willem Leopoldpolder. Daarnaast zal nog een afrekening plaats moeten vinden over de apparaatskosten van het vierde kwartaal van 2002 van DLG en van het derde en vierde kwartaal van 2002 van de Provincie.

Onderstaand een overzicht van de verplichtingen die in 2002 zijn aangegaan. Voor de volledigheid zijn tevens de restant verplichtingen uit 1999, 2000 en 2001 opgenomen, zodat het totaal van de verplichtingenstand per 31/12/2002 zichtbaar is.

0 overzicht verplichtingenstand per 31/12/02 (in euro's)

	Restant verplichtingen uit 1999	Restant verplichtingen uit 2000	Restant verplichtingen uit 2001	Nieuwe verplichtingen aangegaan in 2002	Totaal openstaande verplichtingen per 31.12.2002
Inrichting Categorie C	147.690	546.424	278.700	700.520	1.673.335

Apparaatskosten DLG	-	-	-	52 250	52 250
Apparaatskosten Provincie Zeeland	-	-	-	31299	31299
Totaal	147.690	546.424	278.700	784.069	1.756.844

Op 31 december 2002 bedroeg het totaal van uitgaven en openstaande verplichtingen voor de binnendijkse projecten €9.244.169 + €1.756.884 = €11.001.053. In onderstaande tabel is het totaal van uitgaven en openstaande verplichtingen weergegeven (in euro's).

	Uitgaven t/m 2002	Verplichtingen	Totaal
Categorie B	4 833 329	-	4 833 329
Categorie C	3 290 763	1 673 335	4 964 098
Apparaatskosten	1 120 077	83 549	1 203 626
Totaal	9.244.169.	1.756.884	11.001.053

6.5 Versnelling grondverwerving categorie C-projecten

In 2002 was €2,5 miljoen beschikbaar aan reguliere middelen voor de verwerving van reservaat- en natuurontwikkelingsgebieden in Zeeland. Circa één derde hiervan, ofwel zo'n €0,8 miljoen, kan worden toegerekend aan prioritaire projecten van categorie C van het natuurcompensatieprogramma.

In 2002 is in deze prioritaire projecten (klasse 1 en 2) uit categorie C circa 100 ha verworven, voor een bedrag van €2,8 miljoen. Dit betekent dat het grondverwervingstempo in 2002 voor deze projecten vier keer hoger lag dan verwacht mocht worden op basis van het reguliere budget dat aanvankelijk beschikbaar was.

De reguliere middelen bleken eind 2002 onvoldoende om het versnelde tempo van de grondaankoop ten behoeve van categorie C-projecten te kunnen financieren. De Stuurgroep Natuurherstel heeft daarom ingestemd met voorfinanciering van 23 ha.

7 Organisatie en besluitvorming

7.1 Organisatie uitvoering buitendijkse projecten

De hoofdingenieur-directeur van Rijkswaterstaat Zeeland heeft als eindverantwoordelijke voor de buitendijkse projecten een algemeen projectleider aangesteld voor de realisatie. Deze legt verantwoording af aan het lijnmanagement, is verantwoordelijk voor de voortgang in de deelprojectgroepen en voor de interne communicatie en zorgt voor een goede afstemming tot de uitvoering van de projecten uit de categorieën B en C. Deze algemene projectleider vormt samen met de deelprojectleiders, een financieel specialist, een juridisch adviseur en een communicatieadviseur de projectgroep Natuurcompensatieprogramma Westerschelde. De deelprojectleiders stellen projectgroepen in om de planvorming en realisatie ter hand te nemen. De projectgroepen bestaan uit vertegenwoordigers van Rijkswaterstaatsonderdelen en belanghebbende partijen, zoals Provincie, waterschap, gemeente, een (beoogd) terreinbeheerder en, in het geval van het Schor van Waarde, de Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek. Afhankelijk van het deelproject kunnen derden worden geïnformeerd. De samenstelling van de projectgroepen is te lezen in bijlage 2b.

7.2 Organisatie uitvoering binnendijkse projecten en kwaliteitsimpuls Natuurbeleidspaan/ kreekherstel

In juni 1998 hebben Gedeputeerde Staten de Werkgroep Natuurherstel Westerschelde en de Stuurgroep Natuurherstel Westerschelde ingesteld. De samenstelling van de werkgroep is in 2002 gewijzigd ten opzichte van 2001 door vervanging van de heer J. Naeije door mevrouw M. De Lange en door vervanging van mevrouw M. Plugge door de heer D. Visser. In bijlage 2c is de samenstelling van Werkgroep en Stuurgroep opgenomen.

Besluiten over de uitvoering van de binnendijkse natuurcompensatieprojecten worden genomen door de Stuurgroep Natuurherstel Westerschelde. Deze besluiten worden voorbereid door de Werkgroep Natuurherstel. Gedeputeerde Staten van Zeeland zijn eindverantwoordelijke voor het vaststellen van beslidsdocumenten aangaande het natuurcompensatieprogramma.

De Werkgroep en de Stuurgroep Natuurherstel Westerschelde hebben in 2002 elk driemaal vergaderd.

7.3 Besluitvorming buitendijkse projecten

De besluitvorming over de uitvoering van de buitendijkse natuurcompensatieprojecten wordt voorbereid in de projectgroepen van de deelprojecten. Op basis van een inhoudelijke afweging wordt, in overleg met betrokken partijen en natuur- en milieuorganisaties, een advies opgesteld. Op dit advies volgt een traject van bestuurlijke besluitvorming, waarvoor de hoofdingenieur-directeur van Rijkswaterstaat Zeeland eindverantwoordelijke is namens de staatssecretaris van Verkeer en Waterstaat. Het resultaat wordt voorgelegd aan de Voortgangscommissie.

7.4 Besluitvorming binnendijkse projecten en kwaliteitsimpuls Natuurbeleidspaan/ kreekherstel

In 2002 zijn door de Werkgroep Natuurherstel aan de Stuurgroep Natuurherstel ter goedkeuring voorgelegd:

- Projectvoorstel voor het project Gat van Pinte, fase 2;
- Aanvragen voor een extra bijdrage voor de projecten Sophiapolder, Boschkreek, Driesarendskreek en oeverlanden Groot Eiland;
- Aanvraag voor een verhoging van de definitieve toezegging voor de projecten Willem Leopoldpolder en Linie midden/ Pyramide;
- Jaarprogramma binnendijkse natuurcompensatie 2002. Dit jaarprogramma is op 27 januari 2003 vastgesteld door GS.

Daarnaast zijn de Werkgroep en de Stuurgroep regelmatig geïnformeerd over de voortgang van de overige projecten.

8 Conclusies

8.1 Buitendijkse projecten

De vijf buitendijkse projecten die in de Bestuursovereenkomst zijn opgenomen zijn in zeer verschillende mate kansrijk gebleken. Daarom verliep de uitvoering aanvankelijk moeizaam. Inmiddels is er sprake van een aantal kansrijke en waardevolle projecten. De uitvoering vergt echter meer geld dan in 1998 was voorzien.

De uitvoering van het (toegevoegde) project Bescherming Schor van Waaarde is in 2002 van start gegaan. Interessant is dat zowel de natuurwaarden beschermd worden als de resten van het archeologisch waardevolle verdrongen dorp dat in het slik ligt. De voorbereidingen voor natuurcompensatie in het haventje van Hansweert vorderen gestaag.

De veerhavens Kruiningen en Perkpolder zijn onder voorbehoud opgenomen in de Bestuursovereenkomst, later zijn de veerpleinen als nieuwe projecten toegevoegd. Voor beide gebieden zijn plannen ontwikkeld om ter plaatse schor en slik te ontwikkelen. Bijzonder is dat met deze projecten natuur kan worden ontwikkeld die rechtstreeks compensatie biedt voor wat verloren gaat ten gevolge van de verdieping. Waardevol is ook dat er bij beide veerhavens een combinatie mogelijk is met (toegevoegde) binnendijkse projecten. Voor de omgeving van beide veerhavens bestaat ook belangstelling van gemeentelijke zijde. Om te voorkomen dat er teveel inbreuk wordt gepleegd op de natuurlijke kwaliteiten van de schorren en slikken wordt een en ander op elkaar afgestemd.

Met de afbraak van de veerpleinen en de inrichting tot natuurgebied zijn hoge kosten gemoeid, waarvoor het budget niet toereikend is. Getracht wordt onderdelen in de uitvoering buiten het natuurcompensatieprogramma te financieren.

8.2 Binnendijkse projecten

Geconcludeerd kan worden dat de realisatie van de categorie B-projecten in het algemeen naar wens verloopt. Aansluitend aan Rammekenshoek is buitendijks een voormalig slibdepot ingericht als duingebied. In Rammekenshoek worden in 2003 de voorbereidingen voor inrichting van de eerste fase opgestart. In de Margarethapolder is een behoorlijke oppervlakte verworven. Er is echter nog geen afgeronde, in te richten eenheid ontstaan. Voor het project Den Inkel worden in 2003 de voorbereidingen voor de inrichting opgestart.

De grondverwerving voor de categorie C-projecten loopt voortvarend. Inmiddels zijn 6 projecten uitgevoerd en zijn er 10 in uitvoering. De verwachting is dat van de in uitvoering zijnde projecten er in 2003 7 afgerond zullen zijn. Daarnaast worden naar verwachting voor 4 projecten de voorbereidingen in 2003 opgestart.

Eind 2002 hebben Gedeputeerde Staten van Zeeland de begrenzing van 12 extra binnendijkse natuurcompensatieprojecten vastgesteld. Dienst Landelijk Gebied onderzoekt de mogelijkheden voor de (vrijwillige) verwerving van de gronden. Voor de projecten Galghoek (sinds 2002 onderdeel van Rammekenshoek) en Bathse Schor heeft de werkgroep Natuurontwikkeling van de Provincie Zeeland reeds streefbeelden opgesteld. De voorbereidingen voor de inrichting van Galghoek worden in 2003 opgestart.

In 2001 zijn de binnendijkse projecten die direct aan de Westerscheldekant grenzen onderzocht op de mogelijkheden om de estuariene kwaliteiten te vergroten. Vijf gebieden zijn kansrijk. Er zijn mogelijkheden voor de aanleg van duikers in de zeedijk en voor kweibuisen. Deze maatregelen worden opgenomen in de planvorming van de betreffende (nieuwe) projecten.

Bijlage 1 Verschenen documenten

A l g e m e e n

Anonymus, 1998

Bestuursovereenkomst Natuurcompensatieprogramma Westerschelde. Eindversie 27 februari 1998.

Anonymus, 1999

Uitvoeringsovereenkomst Natuurcompensatieprogramma Westerschelde. 3-delig: overeenkomst tussen 1. Rijkswaterstaat Directie Zeeland/ Provincie Zeeland/ Stichting Nationaal Groenfonds, 2. Rijkswaterstaat Directie Zeeland/ Provincie Zeeland en 3. Provincie Zeeland/ Dienst Landelijk Gebied. Vastgesteld op 10 november 1999 te Middelburg.

Voortgangscommisie Natuurcompensatieprogramma Westerschelde, 1999

Voortgangsrapportage 1998. Vastgesteld door Gedeputeerde Staten van Zeeland.

Voortgangscommisie Natuurcompensatieprogramma Westerschelde, 2000

Voortgangsrapportage 1999. Vastgesteld door Gedeputeerde Staten van Zeeland op 18 april 2000.

Voortgangscommisie Natuurcompensatieprogramma Westerschelde, 2001

Voortgangsrapportage 2000. Vastgesteld door Gedeputeerde Staten van Zeeland op 29 mei 2001

Voortgangscommisie Natuurcompensatieprogramma Westerschelde, 2001

Evaluatie 1998-2001. Onder redactie van de Provincie Zeeland, Dienst Landelijk Gebied, Rijkswaterstaat Directie Zeeland en het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij.

Voortgangscommisie Natuurcompensatieprogramma Westerschelde, 2002

Voortgangsrapportage 2001. Vastgesteld door Gedeputeerde Staten van Zeeland op 11 juni 2002

Commissie Westerschelde, 1997

Advies Commissie Westerschelde, onder leiding van mr. J. Hendriks, over natuurcompensatiemaatregelen in het kader van de verruiming van de vaarweg in de Westerschelde. Uitgebracht aan de Minister van Verkeer en Waterstaat, mw. A. Jorritsma-Lebbink. 29 augustus 1997.

Buitendijkse projecten (categorie A)

Anonymus, 1998

Projectplan Broedgebied Hansweert. Project in het kader van het Natuurcompensatieprogramma Westerschelde. Nota AXW 98 1009

Anonymus, 1999

Projectprogramma, beslisdocument Broedgebied Hansweert. Project in het kader van het Natuurcompensatieprogramma Westerschelde. Nota AXW 99 001

Berchum, A.M., 2001

Gewikt en Gewogen. Afwegingsdocument voor de bescherming van Zuidgors en Baarland. Opgesteld in het kader van het Natuurcompensatieprogramma Westerschelde, buitendijkse projecten. Rijkswaterstaat directie Zeeland, afdeling Integraal Waterbeheer. Nota AXW -2001-01

Berchum, A.M., 2001

Verkenning nieuwe projecten NCP Westerschelde. Verslag van een bespreking op 25 september 2001 tussen J. Beijersbergen (Provincie Zeeland) en A. van Berchum (Rijkswaterstaat Directie Zeeland)

Berchum, A.M., 2001

Afwegingsdocument Extra natuurcompensatieprojecten buitendijks. De kansrijkheid onderzocht van suggesties die door de regio zijn aangedragen. Rapport AXW -200106, NCP/E-01001

Berchum, A.M., 2002

Projectplan Natuurcompensatie in de veerhaven Kruiningen. Concept 13-2-2002. Rijkswaterstaat Directie Zeeland

Consemulder J., 2001

Studie naar mogelijke maatregelen voor het behoud van het slik en schor van Waaarde. Rijksinstituut voor Kust en Zee/RIKZ. Werkdocument RIKZ/AB/2001/825x

Erkman, A.A., 2001

Bescherming van Schor en Slik bij Waaarde. Projectplan. DZLW D-01.xxx

Harpe, L., 2002

Verkenningennotitie naar de mogelijkheden voor natuurcompensatie in de oude haven van Hansweert

Harpe, L., 2002

Verkenningennotitie naar de mogelijkheden van bedrijfsverplaatsing in de oude haven van Hansweert

Houmes, W., 1999

Projectplan Bescherming Zuidgors. Project in het kader van het Natuurcompensatieprogramma. Rijkswaterstaat directie Zeeland, afd. Integraal Waterbeheer. Nota AXW 99003

Ingenieursbureau Svasek bv, 2000

Modelsimulaties NCP Westerschelde. Eindrapport nr. 00244/1160.

Liek, G.J. & B. Kornman, 2001

De morfologische ontwikkeling van het slik en schor van Waaarde in de periode 1957-2000. Rijksinstituut voor Kust en Zee/RIKZ. Werkdocument RIKZ/AB/2001/802x

Royal Haskoning/ Svasek, 2001,

Modelsimulaties NCP Westerschelde, Slikken van Waaarde. Rapport 1213/R1553/MJ/Rott2b.

Stikvoort, E.C., 2000

Bodem dieren van het Slik van Everingen en Plaat van Baarland. Rijksinstituut voor Kust en Zee/RIKZ. Werkdocument RIKZ/AB/2000/833x

Stikvoort, E.C., 2001

Bodem dieren van de Slikken van Waarde. Rijksinstituut voor Kust en Zee/RIKZ. Werkdocument RIKZ/AB/2001/833x

Storm, C. & A. Erkmann, 2001

Afwegingsdocument inrichting speciebegravingsdepot. Nota AXW 010AA

Svašek, 2000

Stromingsberekeningen NCP Westerschelde. Rapport 00244/1160

Binnendijkse projecten (categorieën B en C)

Dekker, W., 1998

Jaarprogramma 1999. Vastgesteld door Gedeputeerde Staten van Zeeland op 22 december 1998

Dekker, W., 1999

Jaarprogramma 2000. Vastgesteld door Gedeputeerde Staten van Zeeland op 14 december 1999

Dekker, W., 2000

Jaarprogramma 2001. Vastgesteld door Gedeputeerde Staten van Zeeland op 12 december 2000

Adriaensen, M.A.M., 2001

Jaarprogramma 2002. Vastgesteld door Gedeputeerde Staten van Zeeland op 11 december 2001.

Adriaensen, M.A.M., 2002

Jaarprogramma 2003. Vastgesteld door Gedeputeerde Staten van Zeeland op 27 januari 2003.

Werkgroep Natuurontwikkeling, 1998

Natuurontwikkeling Axelse Kreek

Werkgroep Natuurontwikkeling, 1998

Natuurontwikkeling Eiland van de Meijer

Werkgroep Natuurontwikkeling, 1999

Natuurontwikkeling Inlaag Hoofdplaat

Werkgroep Natuurontwikkeling, 1999

Verkenning van de mogelijkheden voor natuurontwikkeling op het Bathse Schor

Werkgroep Natuurontwikkeling, 2000

Natuurontwikkeling binnen landinrichtingsgebied Axel

Werkgroep Natuurontwikkeling, 2000

Natuurontwikkeling binnen landinrichtingsgebied Ponteland

Werkgroep Natuurontwikkeling, 2000

Natuurontwikkeling Galghoek

Werkgroep Natuurontwikkeling, 2000

Natuurontwikkeling Gat van Pinte

Werkgroep Natuurontwikkeling, 2000

Natuurontwikkeling Willem Leopoldpolder

Werkgroep Natuurontwikkeling, 2000

Natuurontwikkeling Den Inkel

Werkgroep Natuurontwikkeling, 2001

Natuurontwikkeling Margarethapolder

Werkgroep Natuurontwikkeling, 2002

Natuurontwikkeling Rammekeenshoek

Bijlage 2a Samenstelling van de Voortgangscmissie

Namens Provincie Zeeland:	de heer G. de Kok (voorzitter) p.v. de heer L. Coppoolse
Namens Rijkswaterstaat Zeeland:	de heer W. Broeders p.v. de heer P. Donk de heer L. Harpe (secretaris)
Namens Ministerie van LNV:	de heer R. Woudstra p.v. de heer De Jong
Namens de Zeeuwse waterschappen:	de heer W. Gosselaar p.v. mw. S. van 't Westeinde
Namens de Westerschelde gemeenten:	mevrouw L. Poppe-De Looff p.v. de heer K. van der Hoofd

Bijlage 2b Samenstelling van de projectgroepen van de buitendijkse projecten

Projectgroep buitendijkse natuurcompensatieprojecten (intern Rijkswaterstaat)

De heer L. Harpe (algemeen projectleider; per 1-1-2003 opgevolgd door R. Termaat)

De heer A. van Berchum (projectleider)

Mevrouw A. Erkm an (projectleider)

De heer C. Janse (Bedrijfsbureau)

De heer J. Geluk (Communicatie en Voorlichting)

De heer M. de Jonge (Realisatie Werken en Diensten)

Mevrouw E. de Lange- Bekker (Bestuurlijke en Juridische Zaken)

Projectgroep Broedgebied Hansweert

De heer L. Harpe (projectleider RW S)

Mevrouw M. van Aken (secretaresse)

De heer D. Visser (gemeente Reimerswaal)

De heer A. Beaufort (waterschap Zeeuwse Eilanden)

De heer G. Stoker (Staatsbosbeheer)

De heer J. Beijersbergen (Provincie Zeeland)

W erksgroep Veerhaven Kruiningen

De heer A. van Berchum (projectleider RW S)

Mevrouw M. van Aken (secretaresse)

De heer M. de Jonge (RW S, Realisatie Werken en Diensten)

De heer J. Pouwer (RW S, projectleider Overdracht Veerhavens)

De heer M. Klop (RW S, waterkeringen)

Mevrouw N. Merrebaer (RW S, dienstkring Noord- en M idden Zeeland)

De heer D. Visser (gemeente Reimerswaal)

De heer J. Beijersbergen (Provincie Zeeland)

De heer H. S luter (Staatsbosbeheer)

De heer A. Beaufort (waterschap Zeeuwse Eilanden)

Projectgroep Bescherm ing Schor van W aarde

Mevrouw A. Erkm an (projectleider RW S)

Mevrouw M. van Aken (secretaresse)

De heer J. Beijersbergen (Provincie Zeeland)

De heer J. Consem ilder (RW S, Rijksinstituut voor Kust en Zee)

De heer R. Termaat (RW S, Morfologie watersystemen)

De heer E. Buijink, b a. de heer C. M ollenber g (Staatsbosbeheer)

De heer C. van Rooijen (Rijksdienst voor het O udheidkundig Bodem onderzoek)

De heer A. Beaufort (waterschap Zeeuwse Eilanden)

De heer D. de Jong (RW S, Rijksinstituut voor Kust en Zee; agenda lid)

De heer M. Kocken (Rijksdienst voor het O udheidkundig Bodem onderzoek; agenda lid)

De heer B. van Liere (waterschap Zeeuwse Eilanden; agenda lid)

De heer R. van D ierendonck (Provincie Zeeland/ provinciaal archeoloog; agenda lid)

Bijlage 2c Samenstelling van de Werkgroep en de Stuurgroep Natuurherstel voor de binnendijkse projecten en kwaliteitsimpuls natuurbeleidsplan/ kreekherstel

Stuurgroep Natuurherstel Westerschelde

Namens de provincie Zeeland:	de heer G. de Kok (voorzitter)
	de heer G. van O verloop (secretaris)
Namens het waterschap Zeeuwse Eilanden:	de heer W. Gosselaar
Namens het waterschap Zeeuws-Vlaanderen:	de heer W. de Graaf
Namens de gemeenten noordelijk Westerschelde:	de heer A. Verbree
Namens de gemeenten zuidelijk Westerschelde:	de heer K. van der Hoofd
Als adviseur/ projectleider RW S Zeeland:	de heer L. Harpe
Als adviseur namens de Provincie Zeeland:	de heer R. Moolijk
Als adviseur namens de Dienst Landelijk Gebied:	de heer W. van Zandbrink
Als adviseur/ projectleider DLG:	mevrouw W. Dekker

Ambtelijke werkgroep Natuurherstel Westerschelde

Namens de provincie Zeeland:	de heer G. van O verloop (voorzitter)
	de heer R. Moolijk (secretaris)
Namens het waterschap Zeeuwse Eilanden:	de heer J. Dees
Namens het waterschap Zeeuws-Vlaanderen:	de heer A. Mouton
Namens de gemeenten noordelijk Westerschelde:	de heer D. Visser
Namens de gemeenten zuidelijk Westerschelde:	mevrouw M. de Lange
Als adviseur/ projectleider DLG:	mevrouw W. Dekker
Als adviseur/ technisch medewerker DLG:	mevrouw M. Adriaansen

Bijlage 3 Prioriteitsstelling projecten categorie C (kwaliteitsimpuls Natuurbeleidsplan/ kreekherstel)

Op verzoek van de Werkgroep Natuurherstel hebben vertegenwoordigers van de waterschappen, de provincie, de terreinbeherende instanties en de Dienst Landelijk Gebieden in september 1998 de prioriteit van alle potentiële categorie C projecten beoordeeld. Ten behoeve van deze beoordeling zijn criteria geformuleerd waaraan de projecten moeten voldoen. Deze criteria betreffen de mate waarin de natuurdoelstellingen worden bereikt (uitgedrukt in winst voor de aan de Westerschelde gebonden natuur en duurzaamheid van de te nemen maatregelen), een bijdrage aan recreatie, de geschatte extra bijdrage door het natuurcompensatieprogramma en de grondverwervingskansen. De mogelijke projecten zijn op een rij gezet en vervolgens indicatief beoordeeld aan de hand van deze criteria. In september 2002 is deze prioriteitsstelling geactualiseerd ten behoeve van het jaarprogramma 2003.

De prioriteitsstelling is thans als volgt:

Klasse 1: Projecten met een hoge prioriteit die naar verwachting op korte termijn kunnen worden uitgevoerd:

Zwaakse Weel, Boonepolder, Hoedekenskerke, Zwartenhoeksekreek, Braakman noord (ged.), Schorretje Ossensisse, Strijdersgatpolder (west), Westeindse Weel, De Vogel (zuid), Herdijkte Zwartepolder, De Blikken.

Klasse 2: Projecten met een hoge prioriteit die naar verwachting op langere termijn kunnen worden uitgevoerd:

Schor van Ossendrecht, diverse welen in de Zak van Zuid-Beveland, Hengstdijkse Putting, De Vogel/Vogelkreek (noord), Groot Eiland (kern), Reuzenhoeksekreek, reservaatgebied Otheense Kreek (oost), Canisvliet zuid, Riemenskreek, Braakman zuid, Pyramide (ged.), Plaskreek (noord), Linie (west), St. Kruiskreek, Sophiapolder (midden en oost), Aardenburgse havenpolder, Wallen Sluis, Tienhonderdpolder, Zwartegatsekreek, Strijdersgatpolder (midden en oost), Zwimpolder.

Klasse 3: Projecten waarvan de prioriteit nader zal worden gezien aan de hand van een meer gedetailleerde kostenraming en toekomstige ontwikkeling met betrekking tot grondverwerving:
Ossendrechtse kil, Polsvlietkreek, Graauwe Kreek, Koninginnehaven, Pyramide (ged.), Retranchement noord.

Klasse 4: Projecten met een lagere prioriteit:

Kieldrechtpolder / Zestigvoetkreek, Buitenvest Hulst, Beriekreek, Moerschans, Koegatkreek, Wallen Aardenburg, Stierskreek, Nollekreken.

Bijlage 4 Situering projecten